

SIMON BOLIVAR

(1783 -1830)

Simon Bolivar, beş Güney Amerika ülkesinin (Kolombiya, Venezüella, Ekvador, Peru ve Bolivya) İspanyol mandasından kurtulmalarında oynadığı rolden dolayı, "Güney Amerika'nın George Washington'u" olarak adlandırılır. Bir kıtanın tarihinde O'nun oynamış olduğu kadar belirgin bir rol oynayan siyasi kişilikler varsa bile sayılan pek azdır.

Bolivar 1783'te Karakas, Venezuela'da, İspanyol kökenli bir aristokrat ailenin oğlu olarak doğmuştur. Dokuz yaşında yetim çalmıştır. Kişiliğinin şekillendiği yıllarda Bolivar, Fransız Aydınlanmasının fikir ve ideallerinden çok etkilenmiştir. Yapıtlarını okuduğu düşünürler arasında; John Locke, Rousseau, Voltaire ve Montesqueiu bulunmaktadır.

Gençlik yıllarında Bolivar birkaç Avrupa ülkesini ziyaret etti. 1805'te Roma'da, Aventine tepesinde, anayurdu İspanya'nın egemenliğinden kurtuluncaya kadar rahat etmeyeceğine dair söz verdiği ünlü yeminini etti.

1808'de Napolyon Bonapart İspanya'yı işgal etti ve İspanya hükümetinin başına kendi kardeşini geçirdi. Napolyon, İspanya kraliyet ailesini etkin siyasi erkten uzaklaştırmakla, Güney Amerika'daki sömürgelerin eline siyasi bağımsızlıklarını kazanmak üzere harekete geçmeleri için altın bir fırsat vermişti.

İspanyol egemenliğine karşı çıkan Venezuela devrimi 1810'da, Venezuela'nın İspanyol valisi görevinden uzaklaştırıldığında başladı. Resmi bağımsızlık ilanı 1811'de yapıldı ve aynı yıl Bolivar devrim hükümetinde göreve geldi. Ama ertesi yıl İspanyol birlikleri Venezuela'da yeniden hakimiyet kurdular. Devrim lideri Francisco Miranda hapse atıldı ve Bolivar ülkeden kaçtı.

Bu olayın ardından gelen yıllar, geçici zaferleri ezici yenilgilerin izlediği bir dizi savaşa tanıklık etti. Yine de Bolivar'ın kararlılığı hiç sarsılmadı. Mücadelenin dönüm noktası 1819'da Bolivar'ın küçük ve bir gürühtan ibaret ordusunu, Kolombiya'daki İspanyol birliklerine saldırmak üzere. And dağlarının nehirlerinden, ovalarından ve sarp geçitlerinden aşırması oldu. Burada, gerçek dönüm noktası olan ve hayati önem taşıyan Boyaca savaşını (7 Ağustos 1819) kazandı. Venezuela 1821'de, Ekvador ise 1822'de özgürlüklerine kavuştular.

Bu arada Arjantinli yurtsever José de Şan Martin Arjantin ve Şili'yi İspanyol hakimiyetinden kurtarmış, Peru'yu da kurtarmaya ant içmişti. İki kurtarıcı 1822 yazında Ekvador'un Guayaquil şehrinde buluştular. Ancak İspanya'ya karşı güçlerini birleştirme ve koordine etme konusunda bir plan üzerinde anlaşmaya varamadılar. San Martin hırslı Bolivar ile bir güç savaşma girmeye (ki böyle bir durum sadece İspanyolların işine yarardı) istekli olmadığından, kumandanlıktan

ayrılmaya ve Güney Amerika'dan tamamen çekilmeye karar verdi. 1824 yılına kadar Bolivar'ın orduları bugün "Peru" olan bölgenin bağımsızlığını sağladılar ve 1825 yılında Yukarı Peru'daki (günümüzde Bolivya) İspanyol birlikleri bozguna uğratıldı.

Bolivar'ın hayatının geri kalan yılları daha az başarılı geçti. Amerika Birleşik Devletleri örneğinden çok etkilenmiş ve Güney Amerika'nın yeni ülkelerinin de bir federasyon olarak bir araya gelebilecekleri umudunu besler olmuştu. Aslında Venezuela, Kolombiya ve Ekvador "Geniş katılımlı Kolombiya Cumhuriyeti" adı altında, Bolivar'ın başkan olduğu bir yapı oluşturmuşlardı da, ama ne yazık ki Güney Amerika'da merkeziyetçilikten uzaklaşma eğilimleri Kuzey Amerika sömürgelerinde olduğundan çok daha güçlüydü. Bolivar 1826'da bir "İspanyol kökenli Amerikan Eyaletleri" kongresi topladığında sadece dört ülke toplantıya katıldı. Kolombiya cumhuriyetine daha fazla ülkenin dahil olması şöyle dursun, kısa bir süre sonra cumhuriyetin kendisi parçalanmaya başladı. İç savaş çıktı ve 1828'de Bolivar'a suikast girişiminde bulunuldu. 1830'da Venezuela ve Ekvador birlikten ayrıldı. Bolivar, barışın önünde bir engel olduğunu sezerek 1830 Nisanında görevinden ayrıldı. Aralık 1830'da öldüğünde, anayurdu Venezuela'dan uzakta, cesaretini ve servetini yitirmiş bir sürgündü.

Bolivar emellerinin peşinde koşan bir kişiydi ve günün koşulları gerektirdiğinde diktatörce bir tutum içine girdiği de oldu. Ama bir seçim yapması gerektiğinde halkın refahını kişisel emellerinin üzerinde tutmaya hazırды ve bu uğurda, diktatörlüğün getirdiği güçten her zaman vazgeçti. Bir keresinde kendisine taht teklif edilmiş ve O bu teklifi geri çevirmişti. Layık görülmüş olduğu "Kurtarıcı" sanı, O'na göre, krallara verilen tüm unvanlardan kuşkusuz ki çok daha şerefliydi.

İspanyol Amerika'nın sömürge yönetiminden kurtulmasında Bolivar'ın en baskın kişilik olduğundan şüphe yoktur. Makaleler yazarak, gazete çıkararak, söylevler vererek ve mektuplar yazarak hareketin ideolojik liderliğini yaptı. Mücadeleyi desteklemek üzere kaynak yaratmaktan hiç usanmadı ve devrim güçlerinin en önemli askeri lideriydi.

Yine de, Bolivar'ı büyük bir general diye kabul etmek yanlış olur. Yenilgiye uğrattığı ordular ne büyüktü ne de iyi yönetilmekteydi. Bolivar'ın kendisi de strateji ve taktik uygulamalarında özel yetenek sahibi değildi. (Bu pek de şaşırtıcı bir durum değil, çünkü hiç askeri eğitim almamıştı.) Ama Bolivar diğer eksikliklerinin tümünü, güçlükler karşısında yılmayan mizacıyla kapattı. İspanyollar karşısında uğranılan her yenilgide, diğerleri savaştan vazgeçmeye hazırlanırken, Bolivar büyük bir kararlılıkla orduyu yeniden bir araya toplayıp mücadeleye devam etti.

Benim fikrimce; Bolivar, hem sağladığı değişimlerin daha kalıcı olması, hem de daha geniş bir yüzölçümünde iz bırakması nedeniyle, Julius Ceasar ve Charlemagne gibi ünlü kişiliklerden çok daha etkiliydi. Ancak, Büyük İskender, Adolf Hitler ve Napolyon'dan alt sırada yer

almaktadır; çünkü bu üç kişinin yaptıkları onlarsız gerçekleşmeyebilirdi, ama Güney Amerika ülkelerinin bir gün bağımsızlıklarını öyle ya da böyle kazanamayacak olduklarına inanmak zordur.

En ilginç ve önemli karşılaştırma da, Bolivar ve George Washington karşılaştırmasıdır. Washington gibi Bolivar da küçük ve eğitimsiz ordulara kumanda etti. Maddi kaynaklar kıt ve çoğu zaman, orduyu bir arada tutabilmek için bile, sürükleyici bir lidere gereksinim vardı.

Washington'dan farklı olarak Bolivar, sağlığında bütün kölelerini azat etti. Buna ek olarak, sözle ve yasalarda öngörmek suretiyle, özgürlüğe kavuşturduğu topraklarda köleliği kaldırmaya uğraştı. Çabaları tam anlamıyla başarılı değildi ve öldüğünde bölgede kölelik hâlâ sürmekteydi.

Bolivar karmaşık ve ilginç bir kişiliğe sahipti-teatral, atılgan ve romantik. Yakışıklıydı ve sayısız aşk ilişkisi yaşadı. Uzak görüşlü bir idealistti, ama yönetim konusunda Washington'dan daha az yetenekliydi ve pohpohlanmaya daha açıktı. Washington'dan çok daha hırslıydı -bu da özgürlüğüne kavuşturduğu yerlerin aleyhine bir durumdu. Diğer yandan Bolivar'ın maddi kazançlarla hiç mi hiç ilgisi yoktu. Siyasete atıldığında varlıklı, siyasetten ayrıldığında yoksuldu.

Bolivar'ın sömürge yönetiminden kurtardığı toprakların genişliği Birleşik Devletlerin ilk günlerinde sahip olduğu topraklardan kat kat fazlaydı. Yine de, Washington'dan daha az önemli bir kişilik olduğu da açıktır; çünkü Birleşik Devletler tarihinde, Bolivar'ın özgürlüğüne kavuşturduğu ülkelerin oynadığından çok daha önemli bir rol oynamıştır.

Kaynak: Michael H. Hart, Dünya Tarihine Yön Veren En Etkin 100, Neden Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 233-236.